

## واکاوی عوامل موثر در ارتقاء حس تعلق به مکان در مراکز نگهداری ایتام

لادن صفرخانلو<sup>۱\*</sup>، مهسا ابراهیم زاده<sup>۲</sup>

۱- کارشناس ارشد مهندسی معماری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات تهران، ایران. (تهران، فلکه دوم صادقیه، بلوار فردوس شرق، خیابان ابراهیمی جنوبی، کوچه پانزدهم، مجتمع مسکونی آریا، پلاک ۶، واحد ۳) l.safarkhanloo@gmail.com

۲- کارشناس ارشد مهندسی معماری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات تهران، ایران. (تهران، لوسان، شهرک آزادگان، کوچه دوم غربی، پلاک ۲۴، واحد ۳) mahsaebrahimzadeh68@yahoo.com

### چکیده

پدیده بی‌سرپرستی کودکان یکی از معضلات تلخ جامعه است که اثرات و پیامدهای جبران‌ناپذیر فردی و اجتماعی بسیاری را به دنبال خواهد داشت. کودکان پرورشگاهی امکان تجربه‌ی زندگی در محیط خانواده را ندارند و از حضور و حمایت والدین محروم‌اند. به دلیل عدم توجه به تأمین نیازهای روحی و روانی این کودکان و نبود محیط کالبدی مطلوب جهت رشد و پرورش صحیح، این کودکان نمی‌توانند آینده‌سازان جامعه خویش باشند. متأسفانه امروزه مکان‌های نگهداری کودکان بی‌سرپرست محدود و نامناسب هست. اکثراً ساختمان‌هایی هستند که تغییر کاربری یافته و یک فضای نامنظم، تکراری و نامطلوب را دارمی باشند. هدف این مقاله شناسایی عوامل موثر در ایجاد حس تعلق به مکان در کودکان و به کارگیری این عوامل در طراحی مراکز نگهداری ایتام بوده تا محیط گرم و صمیمی هم چون خانه را برای این کودکان تداعی کند. در این راستا با استفاده از روش تحقیق توصیفی - تحلیلی با استناد بر منابع کتابخانه‌ای به جمع‌آوری اطلاعات در زمینه‌ی شناسایی مؤلفه‌های ایجاد حس تعلق به مکان در کودکان پرداخته‌ایم. سپس عامل‌های شناسایی شده را بر اساس میزان اهمیت که همان عامل کالبدی، اجتماعی - مشارکتی و امنیت خاطر - احساس هویت است کدگذاری نموده و تأثیر این سه عامل در ایجاد حس تعلق به مکان در مراکز نگهداری ایتام اثبات و راهکارهای طراحی ارائه می‌گردد.

**واژه‌های کلیدی:** حس تعلق به مکان، مراکز نگهداری ایتام، کودکان بی‌سرپرست، روانشناسی محیطی

### ۱- مقدمه

خانواده، مهم‌ترین عامل در میان عوامل متعددی است که می‌تواند در مرحله رشد و شخصیت کودک مؤثر باشد. رشد بهینه در کودکان به محرک‌های محیطی - حمایتی و رابطه قوی با مراقبان اولیه مانند والدین بستگی دارد. مرگ والدین، مشکلات جسمانی و روانی، طلاق والدین، مشکلات خانوادگی و مالی، فشارهای اقتصادی و اجتماعی سبب می‌گردد شمار زیادی از کودکان در جامعه رها شوند و رایج‌ترین شکل مراقبت از کودکان طرد شده در سراسر جهان، مراقبت در پرورشگاه است. فقدان خانواده و نداشتن محیط امن و مطلوب جهت پرورش این کودکان سبب بروز مشکلاتی از جمله اختلالات